

یادداشت علمی

اولین گزارش جنس و گونه‌ی سفیدبالک *Zaphanera cyanotis*

(Hem.: Aleyrodidae) از ایران

شهاب منظری^۱ و معصومه مقدم^۱

نمونه‌های سفیدبالک جمع‌آوری شده در تاریخ ۱۳۸۳/۸/۱۱ از استان سیستان و بلوچستان، میرجاوه، لادیز، دیزک از روی گیاه خارشتر، (*Alhagi camelorum* (Papilionaceae)) به شرح زیر شناسایی گردید:

- *Zaphanera cyanotis* Corbett (Hem.: Aleyrodidae: Aleyrodinae)
این سفیدبالک که جنس و گونه‌ی آن برای اولین بار از ایران گزارش می‌شود، گونه‌ی تیپ (Type-species) جنس مذکور بوده و تا کنون از سریلانکا و پاکستان گزارش شده است. گونه‌های مختلف جنس *Zaphanera* Corbett روی گیاهان متعلق به تیره‌های *Rubiaceae* و *Fabaceae*، *Commelinaceae*، *Capparaceae*، *Acanthaceae* این، *Z. cyanotis* تاکنون از روی *Cyanotis* sp. (*Commelinaceae*) و *Dicliptera roxburghii* (*Acanthaceae*) گزارش شده و گیاه خارشتر میزبان جدیدی برای این سفیدبالک محسوب می‌شود.

جنس *Zaphanera* با داشتن مجموعه‌ای از کاراکترهای زیر در پوسته‌ی شفیرگی (pupal case)، از سایر جنس‌های خانواده‌ی سفیدبالک‌ها قابل تشخیص است: شفیره تقریباً تخم مرغی شکل به رنگ سیاه. حاشیه‌ی شفیره دنداندار؛ محل سوراخ‌های تراشه‌ای (tracheal pore areas) در حاشیه‌ی شفیره غیرمشخص، ولی حاشیه‌ی شفیره در این نواحی گاهی دارای کمی فرورفتگی. ناحیه‌ی submargin نامتمایز از صفحه‌ی پشتی (dorsal disc). شیارهای عرضی پوست اندازی متمایل به طرف جلوی بدن. فاقد موهای بند اول شکم؛ دارای موهای بند هشتم شکم و موهای دمی (caudal setae)؛ فاقد یا دارای موهای سر (cephalic setae). موقعیت موهای بند هشتم شکم نسبت به روزنه‌ی مخرجی (vasiform orifice) عقبی-جانبی (postero-lateral). ناحیه‌ی بیرونی subdorsum دارای پنج جفت مو (بدون در نظر گرفتن موهای دمی)، دو جفت در قسمت سر - سینه و سه جفت در قسمت شکم. روزنه‌ی مخرجی برآمده (elevated)، عمدتاً توسط درپوش (operculum) اشغال شده که باعث مخفی شدن زبانه (lingula) می‌شود.

۱- بخش تحقیقات رده‌بندی حشرات، مؤسسه‌ی تحقیقات آفات و بیماری‌های گیاهی، تهران، صندوق پستی ۱۴۵۴-۱۹۳۹۵
این یادداشت علمی در تاریخ ۱۳۸۳/۹/۱ دریافت و چاپ آن در تاریخ ۱۳۸۴/۲/۱۴ به تصویب نهایی رسید.

Scientific Note

**The First Report of the Genus and Species of the Whitefly, *Zaphanera cyanotis*
(Hem.: Aleyrodidae), from Iran**

S. Manzari¹ and M. Moghaddam¹

Whitefly specimens collected from camelthorn, *Alhagi camelorum* (Papilionaceae), dated 1. XI. 2004 in Dizuk, Ladiz, Mirjaveh, Sistan and Baluchestan province were identified as follows:

- *Zaphanera cyanotis* Corbett (Hem.: Aleyrodidae: Aleyrodinae)

This whitefly, which the genus and species is newly recorded from Iran, is the type-species and has hitherto been reported from Sri Lanka and Pakistan. Different species of *Zaphanera* Corbett colonize several host plants belonging to different families, including Acanthaceae, Capparaceae, Commelinaceae, Fabaceae and Rubiaceae. However, *Z. cyanotis* has so far been recorded from *Cyanotis* sp. (Commelinaceae) and *Dicliptera roxburghii* (Acanthaceae), and *A. camelorum* is enumerated as a new host for this species.

The genus *Zaphanera* can be distinguished from the other genera of the family by the combination of the following puparial characters: puparia suboval, black. Margin crenate; tracheal pore areas not differentiated from margin, but margin may be slightly emarginate. Submargin not separated from dorsal disc. Transverse moulting sutures curved to the front. First abdominal setae absent; eighth abdominal and caudal setae present; cephalic setae present or absent. Position of 8th abdominal setae postero-lateral to vasiform orifice. Outer subdorsum with five pairs of setae (excluding the caudal setae), two pairs on the cephalothorax and three pairs on the abdomen. Vasiform orifice elevated, mostly occupied by operculum which obscures lingula.

¹ Insect Taxonomy Research Department, Plant Pests & Diseases Research Institute, P.O. Box 1454, Tehran 19395, Iran.